

ПОРІВНЯЛЬНИЙ ПІДХІД ДО АНАЛІЗУ РЕГІОНАЛЬНИХ ПОЛІТИК

Кобильник В. В.,

кандидат політичних наук, доцент

ORCID ID: 0000-0001-6927-4219

030509stasya@gmail.com

У сучасному світі регіональна політика знаходиться у центрі уваги для стимулювання економічного зростання, соціальної стабільності та сприяння сталому розвитку. Уряди на різних рівнях влади по всьому світу активно розробляють та впроваджують різноманітні регіональні стратегії та програми, спрямовані на вирішення конкретних проблем та потреб їхніх регіонів. Це може бути розвиток інфраструктури, стимулювання інвестицій, підтримка малого та середнього бізнесу, а також забезпечення доступу до освіти та охорони здоров'я. Зростаюча різноманітність таких політик підкреслює важливість порівняльного аналізу для оцінки їхньої ефективності та впливу. Виявлено, що незважаючи на значну кількість праць, присвячених регіональному розвитку, вітчизняні науковці ще не дійшли єдиної думки щодо визначення таких понять, як «регіональна політика» та «державна регіональна політика». Ефективність державної регіональної політики визначається продуманістю та обґрунтованістю прийнятих рішень на двох етапах: формування державної політики регіонального розвитку та її поетапної реалізації. Важливо, щоб дослідники враховували специфічні регіональні умови, такі як економічна структура, соціально-культурні особливості, географічні та демографічні фактори, що можуть впливати на результати політики. Для цього необхідно використовувати комплексні та багатовимірні показники, які охоплюють економічні, соціальні, екологічні та інфраструктурні аспекти розвитку. Порівняльний метод відіграє ключову роль у формуванні та вдосконаленні регіональної політики, допомагаючи виявити ефективні стратегії, аналізувати фактори успішності, ідентифікувати спільні проблеми, підвищувати прозорість та підзвітність, підтримувати процес ухвалення рішень та сприяти міжнародній співпраці. Оцінка результатів порівняльного аналізу має включати не лише ідентифікацію сильних та слабких сторін регіональної політики, але й формування конкретних рекомендацій щодо її вдосконалення, що сприяє підвищенню її ефективності та результативності.

Ключові слова: регіональна політика, порівняльний аналіз, метод дослідження, державна політика, вибіркові інструменти регіональної політики, загальнодержавна політика.

Постановка проблеми. В сучасному світі регіональна політика відіграє дедалі важливішу роль у стимулюванні економічного розвитку, соціальної згуртованості та сталості. Уряди на всіх рівнях впроваджують різноманітні регіональні політики, спрямовані на вирішення проблем, з якими стикаються їхні регіони. Зростаюча різноманітність регіональних політик робить порівняльний аналіз важливим інструментом для розуміння їхньої ефективності та впливу. Порівнюючи регіональні політики в різних країнах або регіонах, дослідники можуть визначити, які політики є найбільш ефективними у досягненні поставлених цілей, врахувати політичні, економічні та соціальні фактори, які впливають на успіх регіональних політик, розробляти більш ефективні регіональні політики. Крім того, порівняльний аналіз регіональних політик може допомогти нам краще зрозуміти складні процеси регіонального розвитку. Досліджуючи, як різні політики впливають на економічні показники, соціальні результати та екологічну стійкість, ми можемо розробити більш ефективні стратегії сприяння сталому та інклюзивному розвитку у всіх регіонах.

Аналіз останніх досліджень. Комплексні або часткові дослідження компаративного методу в політології здійснювали О. Боднар, Г. Зеленько, М. Кармазіна, М. Кириченко, О. Ткач, В. Шаповал та інші. Проблема ефективної державної регіональної політики стала центральною темою робіт вітчизняних науковців: З. С. Варналій, М. І. Долішній, Т. В. Голікова, В. Ю. Керецман, С. А. Мельник, Д. М. Стеченко, О. Г. Топчієв та ін.

Метою даною статті стало визначення ролі порівняльного методу в дослідженні та аналізі регіональних політик для виявлення ефективних практик, ключових викликів та особливостей реалізації

політичних стратегій у різних регіонах. Для цього необхідно було проаналізувати основні теоретичні підходи до порівняльного аналізу політик та виявити особливості порівняльного аналізу регіональних політик в різних сферах. Таким чином, дане дослідження допоможе визначити специфіку застосування компаративного методу для найбільш ефективного аналізу регіональних політик.

Виклад основного матеріалу. Існує потреба чітко окреслити, що саме ми вкладаємо в поняття «порівняльний метод». Цей метод дослідження ґрунтується на зіставленні двох або більше об'єктів, аби виявити їхні спільні та відмінні риси. На основі такого порівняння здійснюється подальша класифікація та типологізація (Кобильник В., 2023b). У сфері політології порівняльний метод використовується для визначення подібностей або розбіжностей між політичними інститутами, процесами та явищами. Цей метод застосовується для класифікації та типологізації цих явищ, що, в свою чергу, допомагає дослідникам краще їх зрозуміти та пояснити.

Під час порівняльних досліджень аналізуються як кількісні, так і якісні характеристики політичних явищ. Рідко використовується лише один тип порівняння, натомість частіше застосовується їх синтез. Це дозволяє отримати більш ґрунтовне та всебічне розуміння досліджуваних тем. М. Доган та Д. Пеласі стверджують, що політологія має ґрунтуватися на порівняльному аналізі. На їхню думку, немає сенсу аналізувати окремі політичні явища без урахування контексту, в якому вони відбуваються. Також важливо проводити історичні аналогії та вивчати досвід інших країн, щоб отримати глибше розуміння політичних процесів. (Bergman E., & Feser E., 2020). Порівняльний метод дозволяє описати та проаналізувати, систематизувати та пояснити різноманітні політичні явища, які відбуваються в різних країнах (Almond G., 1984).

Суть порівняльного методу в політологічних дослідженнях полягає у виявленні схожостей або розбіжностей між політичними інститутами, процесами та явищами. Це робиться з метою їх кількісної та якісної характеристики, класифікації, впорядкування та використання в іншому соціополітичному середовищі (Кобильник В., 2023a). У компаративістиці порівняльні дослідження виходять за межі простого опису причинно-наслідкових зв'язків у політичному світі. Вони охоплюють величезну кількість випадків, де чітко простежується вплив суб'єктивного фактора. Окрім того, порівняльне дослідження неодмінно має поєднувати загальні характеристики з конкретними деталями. Результатом порівняння стає ідентифікація та зіставлення певного політичного явища з визначеним класом явищ. Це дозволяє визначити спільні або відмінні риси щодо того явища, яке аналізується (Кобильник В., 2023b). По завершенню процесу аналізу, його результати можуть стати надійною теоретичною основою для прийняття тих чи інших політичних рішень, допомогти відкинути завідомо негативні варіанти, обрати кращу з двох альтернатив чи просто підтвердити правильність обраного політичного курсу.

Проте, незважаючи на свою результативність, метод порівняння має низку проблемних моментів та слабких сторін, які слід враховувати при прийнятті політичних рішень. До головних з них належать:

- обмеженість порівняння лише до наявних знань та оцінок щодо предмета аналізу;
- неможливість порівняння дати абсолютно точні результати;
- ризик неправильного ототожнення теоретичної моделі з дійсністю;
- обмеженість пізнавальних можливостей дослідника (Кобильник В., 2023a).

Тепер варто перейти до визначення теоретичних підходів до розуміння терміну «регіональна політика». Регіональна автономія є втіленням державної політики, спрямованої на заохочення покращення державних послуг та добробуту в різних сферах життя, зміну на краще рівня економічного життя людей, який все ще залишається низьким. Розширення повноважень у сфері управління місцевим самоврядуванням неодмінно має супроводжуватися активними діями з боку органів місцевого самоврядування щодо нарощення місцевих доходів з метою фінансування програм, що ними реалізуються. Існує обґрунтована вірогідність досягнення вищезазначених цілей шляхом імплементації регіональної автономії, що, в свою чергу, сприятиме динамічному розвитку регіонів (Bustani B., Khaddafi M., & Nur Ilham R., 2022). Велика кількість робіт вітчизняних та зарубіжних науковців присвячена регіональному розвитку. Проте, все ще відсутнє єдине визначення та розмежування понять «регіональна політика» та «державна регіональна політика».

Зачасту ці поняття ототожнюють, бо ще кілька років тому розвиток регіонів мав здійснюватися лише за чітко встановленими та визначеними державою напрямками. Проте, сьогодні регіони мають більшу свободу і здатні розробляти та самостійно реалізовувати власні стратегії регіонального розвитку, а держава ці програми лише затверджує.

Основне місце у системі регіонального управління належить регіональній владі і саме вона працює над забезпеченням всебічного сталого розвитку власних територій. Центральна влада створює нормативно-правову основу в цьому питанні, забезпечує матеріально-фінансову базу та визначає загальнодержавні пріоритети регіонального розвитку (Бабінова, О., 2009). При цьому, структури регіонального розвитку, реагуючи на загальнодержавні політичні інновації, повинні усвідомлювати

їх можливий вплив на власні кластери. Водночас, регіон стикається з низкою пов'язаних політичних аспектів, які можуть варіюватися залежно від рівня технологічного розвитку його ключових кластерів, наприклад, у сфері освітніх програм, державних послуг або інфраструктури. Тому розробка політики потребує хоча б базового розуміння власної ситуації та ситуації в інших регіонах (Bergman, E.M., & Feser, E.J., 2020).

О. Топчієв пропонує визначення регіональної політики як діяльності держави, спрямованої на забезпечення ефективного та комплексного соціально-економічного розвитку окремих територій країни – її регіонів (Лендъел М., & Керецман В., 2001). Державну регіональну політику автор розуміє як сукупність організаційно-правових та економічних заходів, що здійснюються державою у сфері регіонального розвитку відповідно до її стратегічних і поточних цілей та завдань (Лендъел М., & Керецман В., 2001).

Ми орієнтуємось на визначення, що регіональна політика – сфера діяльності, що керує економічним, соціальним, екологічним та політичним розвитком країни в регіональному аспекті відповідно до заздалегідь розробленої програми, а її метою виступає створення умов для динамічного та збалансованого соціально-економічного розвитку регіонів, поглиблення процесів ринкової трансформації, підвищення рівня життя населення, забезпечення гарантованих державою соціальних стандартів для кожного її громадянина (Варналії З. & Воротін, В. & Куйбіда В. та ін., 2007).

Л.Хомич визначає основні принципи та концептуальні засади планування територій як один з проявів державної регіональної політики, яке на всіх рівнях управління має відігравати роль ефективного засобу державного регулювання та регламентування використання території та сприяти досягненню цілей збалансованого просторового розвитку (Хомич Л., 2007).

Ефективність державної регіональної політики визначається продуманістю та обґрунтованістю прийнятих рішень на двох етапах: формування державної політики регіонального розвитку та її поетапної реалізації. І саме на першому етапі важливо активно застосовувати порівняльний метод. Саме порівняльний метод відіграє ключову роль у формуванні та вдосконаленні регіональної політики. Він дозволяє виявити ефективні стратегії, аналізувати фактори успішності, ідентифікувати спільні проблеми, підвищувати прозорість та підзвітність, підтримувати процес ухвалення рішень та сприяти міжнародній співпраці. Таким чином, порівняльний метод є незамінним інструментом для розвитку та оптимізації регіональної політики, що сприяє підвищенню її ефективності та результативності.

До ключових переваг застосування порівняльного методу в процесі розробки державної регіональної політики можна віднести те, що він дозволяє:

- аналізувати різні регіональні політики у різних країнах чи регіонах, виявляючи найбільш успішні підходи та практики;
- визначити ключові фактори, що впливають на успішність або невдачу регіональних політик;
- виявити спільні проблеми та виклики, з якими стикаються різні регіони;
- оцінити ефективність політичних рішень та дій влади, а також виявити можливі корупційні ризики чи неефективне використання ресурсів;
- отримати дані про різні підходи до вирішення схожих проблем, що дозволяє обирати найбільш оптимальні рішення для конкретного регіону;
- не лише переймати успішні практики, але й адаптувати їх до місцевих умов.

Проте, кожне порівняльне дослідження регіональної політики, в залежності від мети, буде мати свої особливості. Наприклад, варто розмежовувати специфіку дослідження загальнообов'язкової державної регіональної політики та вибіркової регіональної політики.

Заходи загальнодержавної регіональної політики не мають вибіркового призначення та спрямовані на створення спільних передумов регіонального розвитку. Вона концентрується на визначенні сфери самостійних і спільних дій, формує матрицю повноважень органів влади у сфері розвитку регіонів; розробляє загальні правила, процедури і норми розподілу ресурсів (Жук І., 2012).

Проведення такого порівняльного аналізу вимагає збирання та аналізу значного обсягу даних, що стосуються економічних, соціальних, екологічних аспектів розвитку регіонів, а також їх взаємодії на різних рівнях. Так, як загальнодержавна регіональна політика реалізується через центральні органи влади, міністерства та державні агенції, то основний акцент в її компаративному дослідженні буде на вивченні релевантного іноземного досвіду та формуванні відповідної політики в інших країнах. Завданням такого порівняння буде виявити унікальні особливості регіональної політики України та інших країн, а також загальні тенденції та підходи, надати рекомендації щодо вдосконалення регіональної політики України на основі успішного досвіду інших країн та оцінити можливі наслідки впровадження запропонованих змін. Подібне дослідження в основі своїй міститиме більш широкі критерії порівняння: основні цілі регіональної політики, використовувані державою інструменти, інституційна структура, джерела та обсяги фінансування, ефективність, демографічні та географічні особливості країн, тощо.

З іншого боку, існують вибіркові інструменти регіональної політики, які створені та використовуються для протидії поглибленню асиметрії в розвитку різних регіонів. Основний акцент застосування цих інструментів зазвичай на соціальній та економічній сферах.

Виділяють два ключові типи вибіркової регіональної політики:

- компенсаційну – згладжування міжрегіональних асиметрій шляхом вибіркового впливу на проблемні регіони;
- конкурентну – стимулювання регіонів з найвищим соціально-економічним потенціалом.

Вибір відповідного типу регіональної політики залежить від пріоритетних цілей міжрегіонального розвитку: зниження асиметрії розвитку регіонів або зростання ефективності національної економіки в цілому (Жук І., 2012).

В цьому випадку, компаративне дослідження буде зосереджено на визначенні специфіки використання вибірових інструментів регіональної політики на рівні різних регіонів однієї країни. Порівняльний аналіз регіональної політики різних регіонів України дозволяє виявити як сильні сторони, так і проблемні області в регіональному розвитку. Це сприяє формуванню більш ефективної політики, спрямованої на збалансований розвиток регіонів, підвищення рівня життя населення та економічного зростання. Тут до основних критеріїв можна включити: валовий регіональний продукт (ВРП), рівень безробіття, обсяг інвестицій, розвиток малого та середнього бізнесу, рівень життя населення, доступність і якість освіти та медичних послуг, рівень соціальної захищеності, розвиток транспортної та комунальної інфраструктури, доступ до Інтернету, стан житлового фонду, якість навколишнього середовища, рівень забруднення, заходи з охорони природи тощо. Крім того, сьогодні окремої уваги заслуговує порівняння рівня цифрової трансформації регіонів. Адже цифрова трансформація є викликом для регіональної інноваційної системи і вимагає багатогранного набору стратегічних дій. Серед компонентів, які полягають порівнянню, можна виділити: цифрову освіту, цифрову культуру, рівень взаємодії та штучного інтелекту, рівень інвестування в цифровий розвиток (Brunetti, Federico, 2020).

В результаті, врахування успішного досвіду інших регіонів, розробка рекомендацій для покращення регіональної політики в проблемних областях.

Висновки. Порівняльний аналіз відіграє суттєву роль у формуванні регіональної політики, як загальнодержавної так і вибірових її інструментів. Застосування порівняльного методу для дослідження та формування регіональної політики має суттєвий потенціал для вдосконалення управлінських рішень та досягнення більш збалансованого розвитку регіонів. Порівняльний метод дозволяє систематично оцінювати ефективність різних підходів і практик у різних регіонах, виявляючи як успішні стратегії, так і проблемні аспекти. Важливо, щоб дослідники враховували специфічні регіональні умови, такі як економічна структура, соціально-культурні особливості, географічні та демографічні фактори, що можуть впливати на результати політики. Для цього необхідно використовувати комплексні та багатовимірні показники, які охоплюють економічні, соціальні, екологічні та інфраструктурні аспекти розвитку. Одним з ключових етапів є збір та аналіз даних з різних джерел, включаючи офіційну статистику, місцеві програми та стратегії розвитку, результати соціологічних досліджень та експертні оцінки. Важливо також використовувати різні методи порівняльного аналізу, такі як індикативний аналіз, кластерний аналіз, SWOT-аналіз та бенчмаркінг, які дозволяють глибше зрозуміти специфіку кожного регіону та порівняти їх між собою. Ефективне застосування цих методів допоможе виявити регіони з найкращими практиками та найбільш успішними результатами, а також ті, що стикаються з найбільшими викликами. Оцінка результатів порівняльного аналізу має включати не лише ідентифікацію сильних та слабких сторін регіональної політики, але й формування конкретних рекомендацій щодо її вдосконалення. Це може включати адаптацію успішних практик з інших регіонів до місцевих умов, розробку нових інструментів та підходів, а також впровадження системи моніторингу та оцінки для постійного контролю за результатами впровадження політики. Таким чином, порівняльний метод є потужним інструментом для формування ефективної регіональної політики, яка враховує різноманітні аспекти розвитку та сприяє досягненню більшої соціально-економічної рівності між регіонами. Він дозволяє здійснювати обґрунтовані управлінські рішення, базуючись на емпіричних даних та кращих практиках, що, у свою чергу, сприяє більш збалансованому та стійкому розвитку регіонів.

Kobylnyk V. A comprehensive approach to analysing regional policies

In today's world, regional policy is in the spotlight to stimulate economic growth, social stability and promote sustainable development. Governments at various levels of government around the world are actively developing and implementing a variety of regional strategies and programmes to address the specific challenges and needs of their regions. These include infrastructure development, investment promotion,

support for small and medium-sized businesses, and access to education and healthcare. The growing diversity of such policies underscores the importance of comparative analysis to assess their effectiveness and impact. It is found that despite a significant number of works devoted to regional development, domestic scholars have not yet reached a consensus on the definition of such concepts as «regional policy» and «state regional policy». The effectiveness of the state regional policy is determined by the thoughtfulness and validity of the decisions made at two stages: the formation of the state regional development policy and its phased implementation. It is important for researchers to take into account specific regional conditions, such as economic structure, socio-cultural characteristics, geographical and demographic factors that may affect policy outcomes. This requires the use of comprehensive and multidimensional indicators that cover economic, social, environmental and infrastructural aspects of development. The benchmarking method plays a key role in shaping and improving regional policy by helping to identify effective strategies, analyse success factors, identify common challenges, increase transparency and accountability, support decision-making and promote international cooperation. The assessment of the benchmarking results should include not only the identification of strengths and weaknesses of regional policies, but also the formulation of specific recommendations for their improvement, which contributes to their effectiveness and efficiency.

Key words: regional policy, comparative analysis, research method, public policy, selective instruments of regional policy, national policy.

Література:

1. Бабінова О. Регіональна політика як предмет науково-теоретичного аналізу. Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. 2009, № 3. С. 143–150.
2. Голікова Т. Державне управління територіальним економічним розвитком: теорія і практика: монографія. К.: Вид-во НАДУ, 2007. 296 с.
3. Державна регіональна політика України: особливості та стратегічні пріоритети: монографія / за заг. ред. З. Варналія / З. Варналій, В. Воротін, В. Куйбіда та ін. К.: НІСД, 2007. 768 с.
4. Жук І. Порівняльний аналіз моделей регіональної соціально-економічної політики. Міжнародна економічна політика: науковий журнал. К.: КНЕУ, 2012. Ч. 2. С. 142–149.
5. Кобильник В. Вплив глобалізаційних процесів на перспективи розвитку політичної компаративістики. Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Серія: філософія, філософія права, політологія, соціологія : зб. наук. пр., Харків: Право, 2023а, № 2 (57), с. 118–127.
6. Кобильник В. Проблемні аспекти застосування порівняльного методу дослідження політики. Регіональні студії, Ужгород, 2023b, № 33, с. 162–165.
7. Регіональна політика та управління у країнах Європи: матеріали до навчального курсу / упоряд. М. Лендъел, В. Керецман. Ужгород : [б. в.], 2001. 248 с.
8. Хомич Л. Стратегія регіонального розвитку і планування території. НІСД, Стратег. пріоритети. 2007. № 4(5). С. 142–150.
9. Almond G. Comparative Politics Today. A World View. Third edition. Little, Brown and Company. Boston. 1984. 742 p.
10. Bergman, E., Feser, E. Industrial and Regional Clusters: Concepts and Comparative Applications. Reprint. Edited by Scott Loveridge and Randall Jackson. WVU Research Repository, 2020. 92 p.
11. Bustani, B., Khaddafi, M., Nur Ilham, R. Regional financial management system of regency/city regional original income in aceh province period year 2016-2020. International Journal of Educational Review, Law And Social Sciences (IJERLAS), 2022, 2(3), 459–468.
12. Brunetti F. Digital Transformation Challenges: Strategies Emerging from a Multi-Stakeholder Approach, 2020, TQM, 32(4), 697–724 p.
13. Dogan M. Strategies in Comparative Sociology. Comparative Sociology, 2002, № 1, с. 63–92.

References:

1. Babynova O. (2009) Rehional'na polityka yak predmet naukovo-teoretychnoho analizu [Regional policy as a subject of scientific and theoretical analysis]. *Visnyk Natsional'noyi akademiyi derzhavnoho upravlinnya pry Prezydentovi Ukrayiny*. (3), Kyiv. pp.143–150 [in Ukrainian].
2. Holikova T. (2007) Derzhavne upravlinnya terytorial'nym ekonomichnym rozvytkom: teoriya i praktyka: monohrafiya [Public administration of territorial economic development: theory and practice: monograph]. *Kyiv: Vyd-vo NADU*. 296 p. [in Ukrainian].
3. Varnaliy Z. (Ed.). (2007) Derzhavna rehional'na polityka Ukrayiny: osoblyvosti ta stratehichni priorytety: monohrafiya [State regional policy of Ukraine: features and strategic priorities: monograph] *Kyiv: NISD*. 768 p. [in Ukrainian].

4. Zhuk I. (2012) Porivnyal'nyy analiz modeley rehional'noyi sotsial'no-ekonomichnoyi polityky [Comparative analysis of models of regional socio-economic policy] *Mizhnarodna ekonomichna polityka: naukovyy zhurnal* (2), pp. 142–149. Kyiv: Kyiv National Economic University [in Ukrainian].
5. Kobylnik V. (2023a) Vplyv hlobalizatsiynykh protsesiv na perspektyvy rozvytku politychnoyi komparatyvistyky [The influence of globalization processes on the prospects for the development of political comparative studies] *Visnyk Natsional'noho yurydychnoho universytetu imeni Yaroslava Mudroho. Seriya: filosofiya, filosofiya prava, politolohiya, sotsiolohiya*, 2(57), pp. 118–127 [in Ukrainian] [in Ukrainian].
6. Kobylnik V. (2023b) Problemni aspekty zastosuvannya porivnyal'noho metodu doslidzhennya polityky [Problematic aspects of the application of the comparative method of political research] *Regionalni studii*, 33, pp. 162–165 [in Ukrainian].
7. Lendel M. & Keretsman V. (Eds.) (2001) Rehional'na polityka ta upravlinnya u krayinakh Yevropy: materialy do navchal'noho kursu [Regional policy and management in European countries: materials for a training course] Uzhhorod: [No publisher] 248 p. [in Ukrainian].
8. Khomich L. (2007) Stratehiya rehional'noho rozvytku i planuvannya terytoriyi [Regional development strategy and territorial planning]. *NISD*, (4(5)), pp.142–150 [in Ukrainian].
9. Almond G. (1984) *Comparative politics today: A world view*. Little, Brown and Company. 742 p.
10. Bergman E., & Feser E. (2020) *Industrial and regional clusters: Concepts and comparative applications* Reprint. Edited by Scott Loveridge and Randall Jackson. WVU Research Repository. 92 p.
11. Bustani B., Khaddafi M., & Nur Ilham R. (2022) Regional financial management system of regency/city regional original income in aceh province period year 2016-2020 *International Journal of Educational Review, Law And Social Sciences (IJERLAS)*, 2(3), pp. 459–468.
12. Brunetti F. (2020) Digital transformation challenges: Strategies emerging from a multi-stakeholder approach *TQM*, 32(4), pp. 697–724.
13. Dogan M. (2002) Strategies in comparative sociology. *Comparative Sociology*, 1, pp. 63–92.

Стаття надійшла до редакції 03.06.2024

Стаття рекомендована до друку 10.07.2024